

+ Epi skop Atanasi je (Jevti)

Pravosl avni i kumeni zam¹

(I z rukopi sa pi sanog 1970. g)

1. Sva isti na na{ e Hri { }anske vere jeste otkri vewe Svete Troji ce u Hri stu, u Hri stovom ovaplo}ewu, i telo te isti ne jeste upravo Crkva kao t elo Hrist ovo. Otuda za nas Pravoslavne, sva Crkva i sve u Crkvi izvi re i svodi se na Gospoda Hri sta Bogo~oveka. Zato i Eklisiologija (= nauka o Crkvi), koja je danas toli ko aktuel na, za nas pravoslavne izvi re, zasni va se i neodoqi va je od Hrist ologije. Sjedi wewe Boga i ~oveka u Hri stu, sjedi wewe na{ e s Bogom, sa svom tvorevi nom (= ~i t avim svet om)² i sa qudi ma, i u kosmi ~kom i i stovremeno u konkretnom i stori jskom, eklisi olo{ kom telu Crkve Hri stove, i otuda proi zi laze}e premo{ }ewe svi h proval i ja i ambi sa, svi h "dual i zama" nesmesti vi h sa I postasni m di of i zi ti zmom Bogo~oveka Logosa – jeste su{ ti nska karakteri sti ka pravoslavne vi zi je sveta i ~oveka, i sami m ti m i sti nskog Pravoslavnog I kumeni zma.

2. Posledi ca takvog hri stolo{ kog gledawa na sve, tj. hri stolo{ ke vi zi je sveta, odra `ava se pre svega na shvatawe o spasewu, na Sot i ri ologiju. Spasewe je ovde shva}eno kao `i vqewe i zajedni ~arewe sa Hri stom, i u Hri stu sa Svetom Troji com. Spasewe je u novom ro | ewu (= preporo | ewu) u Hri stu, novom blagodatnom `i votu u zajedni ci Troji ~nog ~ovekoqubqa i nekori stoqubi ve qubavi ~oveka, a ne nekakvo u~ewe o "sati sf akci jama", "zaslugama", "tvarnoj blagodati ", morali sti ~kom "poboq{ awu na{ eg stawa", "soci jal nom humani zmu" i td. O~ove~ewe boga i obo `ewe ~oveka – to je pravoslavna isti na o spasewu, po Sveti m Apostol i ma (naro~i to Pavlu i Jovanu) i Sveti m Oci ma (naro~i to Sv. I ri neju, Sv. Atanasi ju, Sv. Kapadoki jci ma, Sv. Maksi mu, Sv. Palami). Crkva je matri ca (m»tra = utroba) i radi oni ca tog i takvog spasewa u Hri stu, zato { to se u Pravoslavqu poi stove}uje "tajna Hri stova" sa "tajnom domostroja spasewa", koji je Crkva.

3. Posledi ce takvog hri stolo{ kog shvatawa za Eklisi ologiju su slede}e. Sveti Oci pravoslavnog I stoka vi deli su, verovali i do `i vqaval i Crkvu kao "Tajnu Hri stovu", i za wi h ta t ajna Hrist ova zalazi i pro `i ma sve di menzi je crkvenog bi }a: i bogoslovsko–dogmatsko u~ewe o Crkvi, i wen blagodatno–kanonski poredak i

¹ NAPOMENA: U okvi ru "Projekta Rastko" pri redi o Zoran Stef anovi } 1999. Ovo elektronsko i zdawe donosi mo (uz odre|ene korekci je) po verzi ji i z ~asopi sa Vi doslov, saborni ka eparhi je Zahumsko-Hercegova-ke i Pri morske, Bo `i }ni broj, godi na V (1998), broj 13.

² Kao { to ka `e Sv. Jovan Damaski n: "Jer ako je ~ovek svega (sUndesmoj) sve vi dqi ve i nevi dqi ve tvari, sjedi ni v{ i se Stvori teq Logos Bo `i ji sa qudskom pri rodom, kroz wu se sjedi ni o sa celokupnom tvorevi nom (PG 96,662: sr. i Sveti Maksi m, PG, 91.1312).

organi zaci ju pod rukovodstvom Duha Svetoga, Ute{ i teqa i Rukovodi oca Crkve (Jn. 14,17.26; 16,13–14; D. Ap. 15,28;20,28; 1 Kor. 12,3–13). Samo do kraja pro` i vqena Hri stologi ja rezulti ra u pravi lnu Ekl i si ologi ju. (Otuda pogre{ na zapadna Ekl i si ologi ja razotkri va ~i weni cu da tu t ajna Hrist ova nije pravi lno shva}ena i do` i vqena.) Osobi to su u Pravoslavqu jedi nstvo, svetost, apostol nost i katoli ~anskost (= sabornost) Crkve zasnovani na Hri stu i realizovani Duhom Sveti m, "si lom, dejstvom i blagoda}u Duha", kako se ~esto ka` e u bogoslu` ewu i sveti m tajnama na{ e Crkve.

Bogo~ove~anska puno}a – kat olici t et – Crkve Bo` i je u svetu jeste ono { to su Apostoli , propovedaju}i I susa Raspetoga i Vaskrsloga, nasa|ivali u svakom mestu, po~ev od Jerusal ima – "Majke svih Crkava"³. To je i sta ona Apostolska puno}a Crkve, kao "naroda Bo` i jeg" i "tela Hri stovog", koji se prenosi na Epi skope i kroz Epi skope, te je otuda u Pravoslavnoj Crkvi I stoka pri sutna i nagla{ ena hri stocentri ~nost = apostolocentri ~nost = epi skopocentri ~nost Crkve, kako u li turgi jskom bi }u i ` i votu, tako i u wenoj unutra{ woj strukturi u kanonskoj organi zaci ji . Svaki Epi skop na ~elu Crkve je "e,j t0pon ka< t0pon Cristoà" (= na mest u i obli ~ju Hrist a) i kao takav naslednik je svih Apostola, i svi Epi skopi samo u Hri stu – kao Glavi i Spasi tequ, Arhi jereju i Epi skopu tela Crkve (1 Kor... Ef . 5,23; 1 Petr. 2,25) – nalaze svoje jedi nstvo, i svaki se poi stove}uje sa svi m Epi skopi ma i sa Hri stom, po re~i ma Sv. I gwati ja: "Epi skopi koji su postavqeni po krajevi ma zemqe, jesu u veri (gnemh = misli , voqi) I susa Hri sta (Ef esc, 3,2). Ovi m je nagla{ ena hri stocentri ~na, saborna (kaqol iko-sunodik») organi zaci ja Crkve, a ne papocentri ~na i li ri mocentri ~na. Epi skopi kao glave pomesnih, lokal nih Crkava, tj. naroda Bo` i jeg sabranog u jednoj Crkvi jednoga mesta, konkretno u Svetoj Evhari stiji , i zra` avaju svoje hri stocentri ~no jedi nstvo u veri i blagodat i Duha Svetoga, u Evhari stiji i ostali m Sveti m Tajnama, i u svakom bogoslu` benom ~i nu i op{ tewu, u qubavi i svezi mi ra u Duhu Svetom, jednom re~ju u jedi nstvu u Hri stu, kroz okupqawe na Sabore, gde se posvedo~ava i konstatuje i spovedawe iste vere i zajedni { tvo iste blagodat i u jednom i istom Duhu (Ef . 4, 3–6), ukratko re~eno: jedi nstvo i zajedni ca op{ teg, sabornog Tela Hri stovog. Otuda je pri rodno i normalno wi hovo saslu` i wawe i pre~i { }avawe u jednoj Evhari stiji , puno Crkveno op{ t ewe (koinwn/a) u blagodatno–kanonskom jedi nstvu (kao { to o tom svedo~e sveti kanoni : Apostolski 34 i 37; Anti ohijski 9 i 20; I Vaseqenskog 4 i 5; II Vaseqenskog 2; III Vaseqenskog 8, i i stovetni sa ovi m ^etvrtoga 19; [estoga 8 i Sedmoga 6, kao i poslani ca Kartagenskog sabora i z 418. godi ne). Sabori projavquju to posvedo~eno jedi nst vo u veri i op{ tewu jednog i jedi nstvenog Tela Katoli ~anske Crkve Hri stove po svoj vaseqeni (tAj kat| t>n <koumshhn kaqol ikAj 'Ekkls/aj), po re~i Svetog

³ Ovaj nazi v za Jerusal imsku Crkvu nalazi se u na{ i m bogoslu` beni m kwi gama, a dati ra od najrani jih vremena. Tako jo{ Sv. I ri nej ka` e za Jerusal imsku Crkvu: "To je Crkva i z koje je svaka Crkva dobi la svoj po~etak..., mi tropol ija gra|ana Novog Zaveta" (Prot iv jeresi 3,12,5). Tako|e Oci 2. vaseqenskog Sabora (382. g.) ka` u: "Od Crkve u Jerusal imu – majke svih Crkava" (Teodori t, Crkvena ist orija 5,9).

Poli karpa. S druge strane, Sabori i spravqaju i vaspostavqaju naru{ eno jedi nstvo u veri i evhari stijskom zajedni { tvu, i li pak i skqu-uju iz crkvenog jedi nstva nepopravqi ve kvari teqe vere i jedi nstva, tj. kvari teqe spasewa qudi .

4. Jedi nstvo u veri (= u ist ini hri { }anskog ` ivota i spasewa) uvek je i malo hri stolo{ ki karakter i zna~ewe, { to }e re}i i stovremeno eklisi olo{ ko i soti ri olo{ ko zna~ewe. Eklisi olo{ ko: kao jedi nstvo tela I st ine, po Sv. I ri neju Li onskom, a to je Hristos kao I sti na i telo Wegovo – Crkva, kao telo I st ine (corpus Veritatis). Soti ri olo{ ko: zato { to van jedi nstva sa I sti nom = Hri stom nema ni isti nskog ` ivota ni spasewa. Osnov za u~e{ }e u toj I sti ni, u tom telu I st ine bogo~ove~anske, osnov dakle za pri ~e{ }i vawe voj i wome, jeste pravo i spasonosno i spovedawe i sti ni te vere. Zato se u Crkvi i kr{ tavamo tek po{ to prethodno i spovedi mo Pravilo vere, "kanon vere", po Sv. I ri neju, to jest Simvol vere, i zato se na Sv. Li turgiji oduvek prvo ~i tao Simvol ere pa se tek onda svr{ avao kanon Evhari stije. Zajedni ~arewe – koinwn/a, communio – bez prethodnog i skrenog i pravi lnog i spovedawa jedne i iste vere jeste eklisi olo{ ki non sens. Takav postupak bi i { ao di rektno proti v jedi nstva Crkve, jer odri ~e i razbi ja samo osnovnu si lu sjedi wewa – veru kao u jedi wuju} u mo} u Jednome Duhu, u jednome Hri stu, u Jednome Bogu. To bi tako |e predstavqalo i senti mentalnu, golu humani sti ~ku prevagu qudskoga nad Bo` anski m, kompromisi ma nad I sti nom, ~ove~anskog uslovnog dogovora nad Bogo~ove~anski m bi }em i poretkom Crkve. Za nas pravoslavne ovde va` i re~ Svetog Maksi ma I spovedni ka: I sti na je stari ja od vrl i ne – Őti di | t>n Ćl »qeian ^st/n 1 Ćret», Ćll' oŪ di | t¼n Ćret¼n 1 Ćl »qeia (PG, 90,1221 AV).

5. Ovaj bogo~ove~anski poredak i karakter svega u Crkvi : vere, ` ivota, spasewa, jedi nstva, zajedni { tva, jedi na je osnova u~e{ }a i op{ tewa u Tajni same Crkve i u iz we i zvi ru}i m i u wu uvi ru}i m weni m Sveti m Tajnama. Samo u toj bogo~ove~anskoj puno}i i hri stolo{ kom karakteru svega u Crkvi nalazi se i sti nska kat oli ~anskost (kaqol ikŏthj = sabornost) i celovit ost (= celomudrenost) i ikumeni ~nost (o,koumenikŏthj = vaseqenskost) Crkve; sabornost i vaseqenskost ne samo prostorna, geograf ska, nego i sjevremenska, tj. sjevremenost wena. Ta sabornost i vaseqenskost ni je ne{ to { to se stvara, nego { to postoji kao sama Crkva, kao blagodatna katoli ~anska puno}a i jedi nstvo svi h blagodatni h darova, svi h generaci ja i svi h vremena u ` ivotu Crkve Hri stove u Duhu Svetome, koja se zove "zajedni ca sa svi m Sveti ma" (Ef. 3,14–19). Ova bogo~ove~anska puno}a svi h i svega u Hri stu jeste sadr` aj crkvene propovedi Jevan|eqa, jevan|elske vere i ` ivota, i mi si je Crkve u svetu. Pojedi ni qudi i li grupe i narodi mogu se toj puno}i pri op{ ti ti i pri sajedi ni ti, ali je ne mogu mewati po sebi, "po ~oveku". To je jedi nstvo svuda i stog i nei zmenqi vog Svetog Predawa Crkve, o kojem je tako nadahnuto svedo~i o jo{ Sv. I ri nej Li onski, a onda i svi Sveti Oci i Sabori .

6. Problem tzv. intercommunio , i drugi sli ~ni problemi u savremenoj Eklisi ologiji , proi zvod su savremenog zapadnog Ekumeni zma. Treba re}i da se Ekumeni zam, kako se pojavi o u novi je vreme, u svoji m najboqi m predstavnici ma,

pojavi o kao `e| za i zgubqeni m jedi nstvom, no sami m ti m Ekumenizam je i dokaz tragedije Zapadnog Hri { }anstva; dokaz da oni tog jedi nstva sa Crkvom nemaju. Ta je tragedija po~ela odavno, od onog momenta kad je tajna jedi nstva Crkve preneti sa Bogom-oveka na ~oveka. (Posredno je Ekumenizam proizvod Papi zma, jer se rodi o iz protestantizma, otcepcenog od Rimokatolici zma.) @e| za jedi nstvom zasni va se na ose}aju i zgubqenog jedi nstva u veri i duhovnom opitu. Sada se poku{ava da se "izradi" jedi nstvo na poru{enoj gra|evini Crkve, ali na pogre{noj Eklisiologiji, na pojednostawenoj i li izvi toperenoj Hri stologiji. (Mo`da je tome dopri nelai i ~i weni ca da hri { }anski Zapad nije duboko i pravi lno pre`iveo sve hri stolo{ke probleme, kao {to je hri { }anski Istok.) "Stvarawe" jedi nstva Crkve u savremenom zapadnom Ekumenizmu poku{ava se neekli si olo{ki m, necrkveni m, nejevan|elski m metodama, sredstvi ma i putevi ma, bez pokajawa i smirenoumq, ~esto i bez vere, van Svetog Predawa, bezblagodatno, bez Duha Svetoga – Ute{iteqa Crkve. Otuda nije ni ~udo {to se, i posle vi {e od pola veka postojawa Ekumenskog pokreta i wegovi h foruma, hri { }anski Zapad i daqe nalazi ne pred jedi nstvom razjedi weni h hri { }ana, kako se `elelo ili se bar tako i zjavqi valo, nego pre pred novim podelama i pred pogrebom i posledwi h "ostataka" Crkve, apostolsko–svetoota~ke vere i evan|elskog Hri { }anstva, naro~ito u sve vi {e rastu}em broju protestantskih frakcija i sekata, koje vi {e ne veruju ni u osnovne isti ne Bo`anskog Otkri vewa: Svetu Trojici, Hri stovo Vaskrsewe, svetost Crkve, i td., i koje se, na `alost, upravo kao takve sve vi {e primaju i u~lawuju u tzv. "Svetski Savet Crkava" u @enevi, i ako se tome protive predstavnici Pravoslavnih Crkava u toj `enevskoj "Ligi crkava", stvorenoj o~i gledno po ugledu na "Ligu naroda" i zatim na "Ujedi wene nacije". To eklatantno pokazuju "generalne ansambleje" tog ekumenskog gl omaznog mehанизma (naro~ito nedavna ansambleja u Upsali), koji nema ni kakve veze sa drevnim crkvenim sabrawima i svetopredawskim saborima.

7. [to se pak ti ~e Rimskog, i li ta~nije "Rimocentri ~nog" Ekumenizma, koji je proklamovan naro~ito na II Vatikanskom koncilu, mada Rimokatolika Crkva nije do danas zvani ~no stupila u `enevski Ekumenski pokret (nije ~lan nego samo "posmatra~" u `enevskom "Svetom Savetu Crkava"), on se nije odrekao starog uni jatskog mentaliteta i prakse. Rim, na `alost, ne radi na stvarnom jedi nstvu Crkve, nego na pot~iwewu svih Crkava Rimskom papi zmu.

Za nas pravoslavne ovde se postavqa i suvi {e ozbi qan problem: ho}emo li, kao {to misle i nameravaju neki od "ekumenista" iz pravoslavnih sredina, u~estvovati i sara|ivati, tj. radi ti i daqe na tom pogrebu, i li }emo obnoviti i poja~ati na{e pred podeqeni m hri { }anima autenti ~no crkveno svedo~ewe i ispovedawe prave vere i javqawe svemu svetu "svetle propovedi Vaskrsewa" iz Crkve Boga @i voga i Isti ni toga, koja je "stub i tvr|ava Isti ne" (1 Tim. 3,16). Umesto u~e{ }a u sahrani ostataka crkvenosti u Zapadnom Hri { }anstvu, potrebno je pravoslavno svedo~ewe o martirstvu Krsta i pobedonosnosti Vaskrsewa, eda bi kako oni koji jo{ spavaju ustali od sna i vaskrsli iz mrtvih i obasjao ih Hristos (Ef. 5,14). Na `alost, za neke pravoslavne delegacije na ekumenskim konferencijama i zgl eda da Pravoslavna Crkva treba da u~estvuje "organski" u "Svetskom Savetu Crkava", zaboravqaju}i da se ti me

kviri celomudrenost vere Neveste Hristove i gubi vernost Hristu, Apostolima, Ocima, Saborima, i Sveto Pravoslavce se svodi na jednu "konfesiju" u koju drugi h iz tzv. Branch theory, ~ime je Eklisiologija svedena na religioznu sociologiju. S druge strane tako|e treba re}i: izbegavawem od strane Pravoslavne Crkve wene i stinski i kumenske misije nepatvorenog svedo~ewa I stine Hristove, nei zvi toperenog Jevan|eqa Sv. Apostola i Sv. Otaca, mnoge iskrene du{e na Zapadu, koje ~eznu za puno}om crkvenosti i blagodatnog zajedni{tva u Svetim Tajnama, gube svoju i posqedwu nadu u mogu}nost nalae~ewa svoga puta u Crkvu Bo`iju i {anse spasewa u woj, nalae~ewe svoga pravog ucrkveewa u Jednu, Svetu, Katoli~ansku i Apostolsku Crkvu Hristovu. Pred apostolsko~svetoota~kom I stinom o pravoj Crkvi Bo`ioj i pred licem samog fakta Crkve Pravoslavne prosja~ewe tako nazvanog "organskog" u~estvovawa u vancrkvenom i necrkvenom zapadnom Ekumenizmu uglavnom protestantskog sveta, predstavqalo bi akt nedozvoqive ignorancije i negirawa samosaznawa i samoose}awa Crkve svih generacija i stinskih hri{t}ana kroz vekove, od Pedesetnice do danas. Pravoslavnoj Sabornoj Crkvi nije mesto u `enevskom "Svetskom Savetu Crkava", {to ne zna~i da Pravoslavni treba da se oglu{e i prezru pozi ve i pri zive nepravoslavni hri{t}ana, ni ti da se odreknu svoje misije u svetu, i u Zapadnom svetu dana{wice. Pravoslavce oduvek zna~i i svedo~ewe – martur/a, i mu~eni~ko ispovedni{tvo – marturion. Zapovest Sv. Apostola Petra va`i uvek za nas pravoslavne: "Gospoda Hrista osve}ujte u srcima va{im, sa krotos}u i strahom – i imaju}i dobru savest – svagda budi te spremni na odgovor (prŃj qpolog/an) svakome koji tra`i od vas re~ (lŃgon = razlog) o va{oj Nadi (1 Petr. 3,15–16). Ta na{a Nada, po Apostolu Pavlu, jeste "slava Tajne ove – tj. Crkve – me|u neznabo{cima, koja je Hristos u vama, Nada slave" (Kol. 1,27.24). Ta Nada je I stina Hristova, i stini ta Vera Bo`ija – "vera koja kroz qubav dela" (Gal. 5,6), i Qubav Hristova, "qubav Duha Svetoga" (Rm. 15,30). Zbog toga se mi pravoslavni u istinskom Ekumenizmu ne smemo, i ne}emo, pona{ati "kao mala deca, koja quqa i zanosi svaki vetar nauke, u obmani qudskoj, u svakvoj lukavosti radi metodologije zablude, nego }emo da i stinujemo u qubavi – qihqelŃontej ^n qgfpv (Ef. 4,14–15). Ovo posledwe zaboravqaju mnogi glasnogovornici dana{weg Ekumenizma, koji kao papagaji stalno ponavqaju da je dosta bilo tolikih "vekova mr`we", a sada treba "samo qubav", misle}i da tu veliku, centralnu i posledwu tajnu Hri{t}anstva – qubav – imaju ti me {to je samo jezi kom i zgovore, a srce im je daleko od I stine.

Svedo~ewe o Pravoslavnoj Crkvi, iz wene katoli~anske puno}e I stine, jeste krst i raspe}e, umirawe za Hrista i sa Hristom, radi spasewa qudi i svega sveta, ali nije sentimentalna pri~a o "ru`i~astom Hri{t}anstvu" i "o qubavi bez grani ca", koja samu sebe negira negirawem I stine, kroz "neisti novawe u qubavi". U Pravoslavnoj Katoli~anskoj (= Sabornoj) Crkvi je puno}a I stine Jevan|eqa i blagodati Svete Trojice, i to je jedina mogu}nost spasewa sveta i roda qudskog. I sve`ivotno svedo~ewe o tome je misija koja izvire iz same su{tine Crkve. I odri cawe od toga je odri cawe samoga apostolstva Crkve. Ovakvo svedo~ewe zna~i soti ri olo{ko razotkri vawe i ispovedawe, u praksi i teologiji, svih dimenzija I stine pravoslavne Vere i blagodatnog bogo~ove~anskog @ivot a, {to izvire iz

prevelike Tajne ovaplo}ewa Boga i obo`ewa ~oveka u Crkvi, kao Telu i Delu Hristovom, u Crkvi kao "Ekonomiji (= Domostroju) blagodati" Svete Trojice (Kol. 1,25–27; Ef. 1,3–14).

Mnogo izvikani i isforsirani "dijalog qubavi" neubedqv je pre svega zbog svoga verbalizma, zbog svoga neskenog sentimentalizma, i u svojoj nestrpqvosti pojavljuje se kao maloverni otkaz od spasonosne "svetive Duha i vere Istine" (2 Sol. 2,13), od jedne spasonosne "qubavi Istine" (tamo 2,10). Nasuprot tome, samo "istinuju}i u qubavi" mo`emo dosti}i do stvarnog i spasonosnog jedinstva u veri i blagodati u `ivotu Apostolske Crkve Hristove, mo`emo dosti}i da "uzrastemo u Wegu – Hrista – sve i sva" (Ef. 4,15). Evropskim hri{ }anima treba ozbiqno svedo`iti da nije dovoqno verbalno "uzrastawe u qubavi" bez stvarnog "uzrastawa u veri" Jevan|eqa, "uzrastawe u poznawu Boga", "uzrastawu u blagodati i znawu Gospodana{ eg i Spasa I susa Hrista" (2 Kor. 10,14–15; Kol. 1,10; 2 Petr. 3,18). Golo humanisti~ko, i jereti~ko, razdvajawe Istine od Qubavi, i obrnuto, samo je znak izgubqenog jevan|elskog celomudrija i etiki~ke ~ednosti, izgubqene duhovne ravnote`e, i izgubqene blagodatne puno}e darova Duha Svetoga, a tim putem, boqere}i tom stranputicom, nikada nisu po{ }ili ni Sveti Apostoli ni Sveti Oci Crkve. Pravoslavni su kroz vekove i{ }li putem Istine i Qubavi, i Qubavi u Istini, i tako sa "Hristom useqeni m verom u srcima" i u zajednici "savi ma Sveti ma" Duhom Svetim "poznavali Qubav Hristovu" i ostajali "u Crkvi u Hristu I susu" na slavu Boga Oca i na spasewe roda qudskog i svega sveta (Ef. 3,16–21).

Bog pokaza Qubav svoju prema svetu i ~oveku kroz Krst i Vaskrsewe Hristovo, i zato krsnovaskrsna treba da je i na{ }a qubav prema svetu i qudi ma, a on zna~i poznawawe i prihatawe Istine koja spasava, i `ivota u toj Istini. Goli moralisti~ki mi ni malizam i pacifizizam savremenog evropskog Ekumenizma samo pojavljuje svoje gole humanisti~ke korene, svoju filozofiju i etiku "po ~oveku" (Kol. 2,8), svoju duhovnu kriзу vere u Istinu, svoju doketisti~ku neosetqvost za va`nost Bogootkri vene i stinite Vere i zna~aj bogoslovske i crkvene borbe za Istinu u mukotrpnosti i storiji Crkve.

Evo { }ta ka`e jedan od najve}ih Otaca Crkve, koji nam je, za Apostolima Jovanom i Pavlom, ostavio navihimnu qubavi (poznatih `^etirist o glava o Qubavi) i istovremeno je bio revnosni pobornik Pravoslavne vere protiv jereti~kog kri voverja i kri voslavqa, Sveti Maksim Ispovednik: "Ja ne `elim da se jeretici mu~e, nitise radujem wihovom zlu – Bo`e sa~uvaj! – nego se ve}ma radujem i zajedni~ki veselim wihovom obra}ewu. Jer { }ta mo`e biti milije vernim nego da vide da se rasejana deca Bo`ija saberu u jedno. Ja nisam toliko pomahni tao da savetujem da se nemi lostvi { }e ceni nego ~ovekoqubqe. Naprotiv, savetujem da treba sa pa`wom i iskustvom ~initi i tvoriti dobro svima qudi ma, i biti svi ma sve (1 Kor. 9,22) kako je kome potrebno. Pri tom, jedino `elim i savetujem da jeretici ma kao jeretici ma ne treba pomagati na podr{ }ku wihovog bezumnog verovawa, nego tu treba biti o{ }tar i nepomirqv. Jer ja ne nazi vam qubavqu nego ~ovekomr`wom i otpadawem od Bo`anske qubavi kad neko potpoma`e jereti~ku zabludu, na ve}u propast onih qudi koji se dr`e te zablude"

(Pismo 12. PG 91.465 S). Ove re~i Svetog Maksima najbolje pokazuju kako su se Sveti Oci, sleduju}i verno za Svetim Apostolima, odnosili prema onima koji kvare Bogootkrivenu veru i time qude li { avaju isti ni tog spasewa. Jo{ je rekao Sveti Maksim: "Vera je osnov nade i qubavi" i ona je osnov same Crkve, jer "Gospod je rekao da katoli~anska Crkva jeste pravo(slavno) i spasonosno i spovedawe vere" (PG 90, 1180A u 93D).

I stovetno wemu govori o je i svedo~io i Sveti Jovan Damaskin, tako|e veliki borac za Pravoslavnu veru i Crkvu protiv jeretika: "Onaj koji ne veruje po predawu Katoli~anske Crkve... neverniki je" (O prav. veri IV, 10. PG 94,11,1128A). "Sve { to nam je predano kroz Zakon i Proroke i Apostole i Evan|eliste mi primamo, i znamo, i visoko cenimo, i preko toga ni { ta vi { e ne tra`imo... Budi mo ti me potpuno zadovoljni i ostani mo u tome, 'ne pomi~u}i ve~ne grani ce' (Pri~e Sol. 22, 28), ni ti naru{ avaju}i Bo`ansko Predawe" (tamo I, 1; col. 792A). "Zato, bra}o, stojmo na kamenu vere (Mt. 16,16–18) i u predawu Crkve (1 Kor. 11,2 i 15,3; 2 Sol. 2,15), ne pomi~u}i grani ce koje postavi { e Sveti Oci na{ i, ni ti daju}i mesta onima koji ho}e da uvode novotarije i da ru{ e gra|evinu Svete Bo`ije Katoli~anske i Apostolske Crkve" (I sti, O ikonama III, 41. PG 94,1356CD).

Da navedemo, na kraju, jo{ i svetoota~ki stav Svetoga Damaskina o Svetoj Evhari stiji (u stvarnost i spasonosnost koje ogromna ve}i na dana{ wi h protestantskih ekumenista uop{ te ne veruje), a koji pravoslavni stav iskqu~uje svaku mogu}nost tzv. intercommunio: "Hleb Evhari stije nije prosto hleb, nego je sjedi wen sa Bo`anstvom... Hleb i vino i voda pri zivawem (di| tAj ^pikl »sewj = epiklezom – u koju, opet, ne veruju Rimokatoli~ki ekumenisti) i nalaskom Svetoga Duha natpri rodno se pretvaraju u telo Hristovo i u krv Wegovu... Pri~e { }uju}i se i o~i { }uju}i se wi ma, mi se sjedi wujemo sa telom Gospoda i Duhom Wegovim, i postajemo telo Hristovo (= Crkva). Tajna Evhari stije nazi va se Pri~e { }em, jer se wome pri~e { }ujemo Bo`anstva I susova. I nazi va se zajedni com (koinwn/a = zajedni~arewe), i uisti nu ono to jeste, jer wome mi stupamo u zajedni cu sa Hristom i uzi mamo udela u Wegovom telu i u Bo`anstvu, a s druge strane, wome mi stupamo u zajedni cu me|usobno (= jedni s drugim) i sjedi wujemo se. I po{ to se svi pri~e { }ujemo od jednog hleba, to postajemo jedno telo Hristovo i jedna krv, i ~lanovi jedan drugome (= me|usobno), jer smo sutesnici Hristovi (1 Kor. 10,16–17; Ef. 3,6; Kol. 3,11). Stoga se svom snagom ~uvajmo da ne primamo pri~e { }e od jeretika, ni ti da im dajemo. Jer Gospod ka`e: 'Ne daji te sveti we psi ma, ni ti bacajte biserne svoje pred svi we' (Mt. 7,6), da ne postanete u~esnici wihovog zloverja (kakodox/aj) i wihove osude. Jer ako zai sta bi va sjedi wewe sa Hristom i me|usobno, onda se zaneta dobrovoqno sjedi wujemo i sa svi ma onima koji se zajedno sa nama pri~e { }uju. A to sjedi wewe zbi va se dobrovoqno, ne bez na{ e saglasnosti" (O prav. veri IV,13, PG 94,1149–53).

8. [to se ti~e odnosa Pravoslavne Crkve sa Rimokatoli~kom, to je tako isto ozbiqan eklesiolo{ki problem. Za neke pravoslavce, pa i za izvesne na jerarhijski m vrhovi ma, Rimokatoli ci zam predstavqa "drevnu Zapadnu Crkvu", sa

weni m "posebni m obi ~aji ma i dogmati ma" koji va`e samo za Zapad i koji su kao takvi postojali i pre 1054. godine. Rascep je, smatraju oni, do{ao samo zbog "gubqewa qubavi", i zato su sada oni ti koji dolaze posle "devet vekova mr`we" da "qubavqu" prevazi |u raskol. Oni pri tom smatraju da problem ponovnog sjedi wewa hri { }anskog I stoka i Zapada nije, i ne treba da bude, stvar teologije, nego stvar "dijaloga qubavi", samo treba uzajamno "skiniti me|usobne anateme" Ri ma i Cari grada, i tako }e se "vaspostaviti jedinstvo".

Ovakvo upro{ }uju}e, ne bogoslovsko i u velikoj meri agnosti ~ko, i ignorantsko postavqawe problema odnosa i zme|u Pravoslavne Katoli ~anske Crkve i Ri mske Crkve ne samo {to pokazuje nepoznavawe i storije Crkve i stvarne bogoslovске problematike, kao i razli ~i ti h soti ri olo{kih perspektiva koje stoje i za dogmatskih razlika Pravoslavqa i Ri ma, nego i potpoma`e da se produ`uje i ovekove~uje mentalitet li onsko–florentinski, koji i danas postoji u Papskoj Crkvi, naro~i to u Vati kanu. Uni onisti ~ki mentalitet papocentri ~nog ri mskog Ekumeni zma ne mo`e biti promeweni prevazi |en ovakvim i zvi toperewem i stinskog Pravoslavnog I kumeni zma, tj. be`awem od su–eqavawa sa stvarnim bogoslovskim, soti ri olo{kim i ekli si olo{kim problemima koji dele Ri msku Crkvu od drevne Pravoslavne Crkve Svetih Otaca i Vaseqenskih Sabora. Jer, kako je zapa`eno od dobri h poznavalaca bogoslovqa i i storije Crkve (kakav je, na pri mer, jedan G. Florovski), jo{ u 14. veku, u vreme i si hasti ~kih sporova, u pozadini sukoba oko Filioque otkri vale su se koreni te razli ke u bogoslovskim shvatawima i o samom Bogu, plod najverovatnije razli ~i tog duhovnog opitai i skustva u verowawu i do`i vqawawu tajne Troji ~noga Boga i Bogopoznawa i Bogoop{tewa, zatim u shvatawu i do`i vqaju blagodati, spasewa i obo`ewa ~oveka. Pri tom jo{ treba dodati i ~i weni cu da Ri m nije ostao samo na onim razlikama iz 11. i 14. veka, nego se u svome razvoju sve vi {e udaqawao od bogoslovsko–crkvenog Predawa drevne Crkve zajedni ~kih Otaca i Sabora, naro~i to od Tri dentskog konci la pa nadaqe (1545–63. g.) i posle I Vati kanskog konci la (1870. g.) kada su proklamovani novi, Otkri vewu i drevnoj Crkvi nepoznati i nepostoje}i, "dogmati" i kada su odogma}ena ekli si olo{ka zastrawewa i zablude (apsolutni primat i nepogre{ivost Papa, samo zato {to su iz Ri ma!). Ti me su stvorene samo nove su{tinske razli ke i teolo{ke prepreke za vaspostavqawe jedinstva Vere i Crkve, te je tako jo{ vi {e produbqen jaz i zme|u hri { }anskog I stoka i Zapada. Na `alost, tu ni nedavno odr`ani II Vati kanski konci l (1962–65. g.), i pored mnogi h reformi, nije bi tno izmeni o stawe, jer je potvrdio sva rani ja odstupawa Ri mske Crkve od Pravoslavnog I stoka, i pre svega – potvrdio papsku vlast i "nepogre{ivost" ex cathedra, u~ewe i verowawe koji m je "zajedni ca Duha Svet oga" – koinwn/a toà `Ag/ou Pneúmatoj – u Katoli ~anskoj–Sabornoj Crvi i skqu~ena kao kri terijum Vere i Predawa, jer je Papa, po toj odluci, nepogre{iv "po sebi a ne po saglasnosti Crkve" (= ex sese et non ex consensu Ecclesiae).

Za i stinski pravoslavni I kumeni zam potrebno je, pri bi lo kom susretu Pravoslavne Crkve sa Ri mskom, pre svega sa svetoota~kom bogoslovskom trezveno{ }u i i storijskom dobrosavesno{ }u i naravno sa verno{ }u duhu i slovu Apostolsko–svetoota~kog Jevan|eqa Hri sta Bogo~oveka i Sve{tenom Predawu drevne Crkve,

preispitati stare i nove Rimske "dogmate": Filioque i Papski primat i nepogrešivost, kao i njihove eklesiološke i soteriološke sekvence. Sigurni smo da bi se ubrzo pokazalo da je bitno potrebno razmotriti i one tačke nekada zajedničke nam vere u kojima mnogi ma i zgrade da se Rim formalno slaže sa Pravoslavljem, kao što su: mesto i uloga Duha Svetoga i netvarne blagodati u Crkvi, pi tave greh i spasewa, shvatawe Evhari stije i Epi skopata, pi tawe Ekli si ologije i Svetog Predawa.

Za nas pravoslavne kri terijum te provere jeste: "propoved Apostola i dogmat i Otaca i Sabora", kako se kaže u kondaku Službe Svetim Oci ma I Vaseqenskog sabora.

Jeromonah (sada Epi skop ZHP) Atanasije

BELE[KA O PI SCU

Epi skop Zahumsko–Hercegova–ki i Pri morski Atanasije (Jevti }) ro|en je na drugi Bo` i } 1938. godi ne u selu Brdari ci izme|u [apca i Vaqeva. Bogoslovi ju Svetoga Save i Bogoslovski fakultet SPC zavr{ i o je u Beogradu. Mona{ ki postrig pri mi o je od Prepodobnog Ave Justina Novog (] elijskog). Po blagoslovu oca Justina upi sao je postdi plomske studije na ati nskom Teolo{ kom fakultetu. Doktorski rad "Ekli si ologija Svetog Apostola Pavla" odbrani o je 1967. godi ne u Ati ni. Nekoli ko godi na je predavao na Pravoslavnoj Duhovnoj akademiji u Parizu. Od 1972. godi ne predaje na Bogoslovskom fakultetu SPC u Beogradu patrologiju i patri stiku. U–esni k je mnogih doma}ih i me|unarodnih nau–nih skupova iz oblasti crkvene istorije, filosofije, teologije i hri { }anske kulture.

Sveti Arhijerejski Sabor Srpske Pravoslavne Crkve je na svom redovnom zasedawu u maju 1991. godi ne i zabrao arhi mandri ta dr Atanasija za Epi skopa Banatskog sa sedi { tem u Vr{ cu. Naredne, 1992. godi ne, epi skop Banatski Atanasije je pri mi o Eparhiju Zahumsko–Hercegova–ku i Pri morsku, kojom je dugo godi na admi ni stri rao bla`ene uspomene Mi trolipol it Dabro–Bosanski Vladi slav. Na `alost, zbog ratnog po`ara, koji je buktao bi v{ om Bosnom i Hercegovi nom, Epi skop Atanasije nije mogao bi ti ustoli ~en u Mostaru ve} je ~in ustoli ~ewa izvr{ en na Vi dovdan 1992. godi ne u Trebi wu.

Epi skop Atanasije je, pored nekoli ko stoti na tekstova objavljeni h na na{ em i drugi m jezi ci ma, objavi o slede}e kwi ge:

- Ekli si ologija Svetog Apostola Pavla, na gr–kom (1967)
- Bogorodica – ~eti ri homi li je Svetog Jovana Damanska na, na gr–kom (1991)
- Hristos – po–etak i svr{ etak, na gr–kom (1983)
- Hristos – svetlost i `i vot sveta, na gr–kom (1991)
- Patrologija (1984)
- Tragawe za Hri stom (1989)
- Duhovnost pravoslavqa (1990)
- Na putevi ma otaca. I i II (1991)
- Bogoslovqe Svetoga Save (1991)
- Sveti Sava i Kosovski zavet (1992)
- Bog se javi u telu (1992)
- Znak prepore–ni (1994)
- Pouke dobrog starca Kleope (1994)
- Zagrqaj svetova (1996)
- sledovawu Svetim Oci ma (1996)
- Srpski pravoslavni bukvar (1997)
- Letopi s manasti ra] elije (1985)
- Od Kosova do Jadovna (1984)
- Stradawe Srba na Kosovu i Mehohiji od 1941. do 1990. godi ne (1990)
- Velokomu–eni ~ki Jasenovac (1990)
- Dosi je Kosovo, na francuskom (1991)
- Srpski zavi ~aj (1993)
- Kwige makavejske, prevod na srpski (1995)
- Raspeta Hercegovi na (1997)

Uskoro izlazi iz { tampe:

- U~ewe apostolskih otaca, prevod na srpski
- @ivo predawe u Crkvi – rukoveti sa wi ve Gospodwe, I i II
- P{ eni ca i kukoq na wi vi Gospodwoj, I i II

Epi skop Atanasije je pri re|iva~ dela Prepodobnog Oca Justina] elijskog, kao i kapi talnog izdawa Zadubine Kosova. Prevodi sa gr–kog, staroslovenskog i drugih jezi ka.

@ivi i radi u manastiru Tvrdo{ kod Trebi wa.

Bele{ ka: Velibor V. Xomi }